

**Hatem Türk, BİR MAVİ YOLCU SABAHATTİN EYUBOĞLU,
Trabzon 2017, Serander Yayınevi, 255 s. ISBN: 978-605-66757-6-8**

Hilal ÖZKAYA*

Sanayi Devrimi ve Fransız İhtilali gibi tüm milletleri derinden etkileyen olayların ardından Osmanlı Devleti'nin muasır medeniyetlerin gerisinde kaldığı bilinen bir gerçektir. Bu durumun farkına varılıp Avrupa'ya sefirler gönderilmesi Türk toplumunun Batı'ya yönelişinin öncü adımlarından sayılabilir. Tanzimat Döneminde yaşamın çeşitli alanlarına taşınan yenilikler bu adımları sıklaştırır ve Batılılaşma hem devlet politikası haline getirilir hem de toplum yaşamını şekillendirir. Devlet eliyle Avrupa'nın çeşitli ülkelerine farklı alanlarda yetiştirilmek üzere öğrenciler gönderilmesi, ülke aydınlarının Avrupa'ya seyahatleri topluma yeni bir bakış açısı ve aydın tipi kazandırır. Kurulan Tercüme Odaları ile de bilim, kültür ve edebiyat alanında önemli eserlerin Türkçeye kazandırılması sağlanarak bu alanlarda önemli ilerlemeler kaydedilir. Benzer politika, yeni kurulan Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin de izlediği bir yol olur. Mustafa Kemal Atatürk, yeni devleti kurduktan sonra ülkenin önde gelen aydınlarını özellikle eğitim sistemlerini öğrenmeleri için Avrupa'ya gönderir. Bu seyahatler, çağının işlevsel eğitim kurumlarından olan Halkevleri ve Köy Enstitülerini doğurur. Yine Avrupa'nın farklı ülkelerine çeşitli alanlarda eğitim görmeleri ve geri gelip öğrendiklerini Türkiye'de uygula-

* *Doktora Öğrencisi*, Giresun Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, GİRESUN.h.hilalozkaya@hotmail.com ORCID: 0000-0003-3983-382X

lamak ve öğretmek için öğrenciler gönderilir. Dünyanın önde gelen bilim, kültür ve edebiyat eserleri devletin kurduğu Tercüme Bürosu'nda gece gündüz yürütülen çalışmalarla Türk diline kazandırılır. Bu faaliyetlerin başında; Avrupa'ya öğrenci olarak gönderilmiş, Batı kültürünü görüp öğrenmiş, Türk ve Batı kültürünü Türk toplumu için faydalı olabilecek şekilde sentezlemenin gerekliliğini idrak eden aydınlar yer almıştır. Avrupa'ya gönderilen aydınların Türkiye'ye kazandırdığı en önemli olgulardan biri, "insan" odaklı bakış açısını siyaset, bilim ve kültüre aşılmalari olmuştur. Avrupa'nın aydınlanmasını büyük oranda borçlu olduğu bu anlayışla insan ve zaman birlikte ele alınarak yaşayan insana daha fazla değer verilmiş, sınıflar arası fark ortadan kaldırılmaya çalışılarak insanın daha fazla verimliliği söz konusu olmuştur. Dolayısıyla bu bakışla biyografinin önemi ortaya çıkmış, insanı söz konusu eden aydınların sayısı Türkiye'de de artmaya başlamıştır. İnsana ve biyografiye değer veren aydınlardan biri de Sabahattin Eyuboğlu'dur. Bu yazıda, Giresun Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Öğretim Üyesi olan Dr. Hatem Türk'ün, Sabahattin Eyuboğlu'nun yaşamının çeşitli evrelerini ve kendine özgü aydın kişiliğiyle bir Anadolu'cu olarak Türk kültür hayatına kazandırdıklarını toplu bir şekilde okuyucuya sunduğu "*Bir Mavi Yolcu Sabahattin Eyuboğlu*"¹ isimli çalışması şekil ve içerik gibi farklı yönleriyle ele alınacaktır.

"*Bir Mavi Yolcu Sabahattin Eyuboğlu*" hakkında bilgi vermeye geçmeden önce kitabın ortaya çıkış hikâyesine değinmek gerek. Fikir öncelikle, Sabahattin Eyuboğlu'nun kız kardeşinin kızı Ayşe Goloğlu Soyer'in zihninde kıvılcımlanır. "*Ayşe Goloğlu Soyer, vatan sevgisini aile sevgisi ve bağlılığı ile birleştirmiş bir hanımefendi olarak çok sevdiği ve fedakarlıklarla dolu hayatının bir evlat sahibi yapamadığı dayısı Sabahattin Eyuboğlu'na hayrandı. Onu Türk gençliğinin daha yakından tanımasını sağlayacak bir şeyler yapmak istiyordu. Bunun için onu anlatacak bir kitap olsun; samimi, inanan ve onu anlayan bir kitapla anlatılsın istiyordu*" (Türk'ün kitabında Coşar, 2017: 9). Goloğlu fikrini Karadeniz Teknik Üniversitesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. A. Mevhibe Coşar'la paylaşır ve süreç başlar. Coşar'ın, "*Hatem Türk'ün titiz çalışkanlığına tevdi etti(ği)*" bu kitap Nisan 2017'de Serander Yayınevi tarafından yayımlanır. Kitap için kaleme aldığı sunuş yazısında, oluşum aşamasını da anlatan Coşar, yazısına başlarken her şeyi özetler:

"*Elinizde bir 'vefa' kitabı tutuyorsunuz. Bu kitapta Sabahattin Eyuboğlu'nu, ideallerini, bütün yapıp etmelerini ve temelde onu kuran iradeyi bulabilirsiniz. Bu kitap imece kültürünü hayatının merkezine yerleştiren*

¹ Hatem Türk, *Bir Mavi Yolcu Sabahattin Eyuboğlu*, Trabzon 2017, Serander Yayınları, Trabzon.

Eyuboğlu'nun 'imece' yolu ile ortaya konulmuş hikayesidir" (Türk'ün kitabında Coşar, 2017: 9).

İsmiyle müsemma bir dış kapağı olan "*Bir Mavi Yolcu Sabahattin Eyuboğlu*", 255 sayfadır ve üç bölümden oluşur. Birinci bölüm, "*Hayatı, Ailesi ve Muhiti*"; ikinci bölüm, "*Yazı Dünyası Fikir Hayatı*" ve üçüncü bölüm "*Yazı ve Kitapları*" başlıklarını taşır. Kitabın içindekiler kısmından sonra Prof. Dr. A. Mevhibe Coşar'ın bir sunuş yazısı ve yazarın ön sözü bulunur.

Bir fikir adamı veya sanatçı gibi topluma mâl olmuş kişilerin aile hayatı, çocukluk yılları ve yaşadığı çevre bu kişilerin daha sonraki hayatlarının arka planını oluşturur. Bu çalışmanın da yaklaşık 150 sayfalık ilk bölümü Sabahattin Eyuboğlu'nun "*Hayatı, Ailesi ve Muhiti*"ne ayrılmış. Bölümün alt başlıkları oluşturulurken Eyuboğlu'nun hayatının kırılma noktaları, bulunduğu mekanlar, yer aldığı ve öncü olduğu çalışmalar ışığında düşünce hareketleri dikkate alınmıştır. Trabzonlu Eyuboğulları ailesinden olan Sabahattin Eyuboğlu'nun "*Aile-Çocukluk*" yılları hakkındaki bilgiler, Türk'ün çalışmasının birinci bölümünün alt başlıklarından ilkidir. Öğrenci olarak yurt dışında bulunduğu yıllar "*Paris'te*" başlığı altında verilmiş. Ardından "*Memlekete Geri Dönüş*"le İstanbul Üniversitesi Fransız Dili ve Edebiyatı Bölümündeki hocalık göreviyle yurt dışında öğrendiklerini Türkiye'de tatbik etmeye başladığı belirtilir:

"Buradaki 'Tercüme' dersleri, onun eğitim öğretim hayatının sonunda ilk defa kendini gösterebileceği bir şans durumundadır. Hocalığa ilk adımını da burada atan Eyuboğlu, işini çok seven, mütevazı duruşu ve yaşantısıyla dikkat çeken bir özellik gösterir. Öğrencilerinin gözünde ise o, "hava basmayan", daha çok çeviriyi öğreten adamdır" (Türk, 2017: 31-32).

Onun Yahya Kemal'e olan hayranlığı ile benzer düşünce yapısı ve Tercüme Bürosu'ndaki faaliyetleriyle buradaki çevresi bu bölümde anlatılır. "*İnsan Dergisi*" ile olan yakınlığının ardından "*Ankara'da*" geçen yıllar gelir. Küllerinden yeniden doğan bir ülkenin Batı'da eğitim görmüş ilk aydınlarından biri olarak Eyuboğlu'na Ankara'da önemli görevler düştüğü bu bölümde arşiv belgeleriyle desteklenerek anlatılır. Eyuboğlu'nun Ankara'dayken Halkevleri ve Köy Enstitülerinin kuruluşunda önemli rol üstlendiğini belirten yazar "*Hasanoğlan'da*" ve "*Köy Enstitüleri Dergisi*" başlıklarıyla buradaki faaliyetlere değinir. "*Yeniden Avrupa*", "*Yeniden İstanbul*", "*Belgesel Filmleri*"nden sonra Türk, Eyuboğlu'nun "*Türkiye tarihi, Anadolu topraklarında kurulup dağılmış olan bunca uygarlıkların tarihi olmalıdır*" (Türk, 2017: 103) sözünü başlattığı, Eyuboğlu ve onun gibi düşünen aydınların "*Mavi Anadoluculuk*" düşüncesini açıklar. Yine Eyuboğlu'nun düşünce dünyasının önemli bir bölümü "*Unanimizmden İmeceye*" ve "*İmece Dergisi*"nde yer alır. Eyuboğlu'nun "*Son Yılları*"nın ardından bir tabloyla da somutlaştırılarak "*Ölümü-Şinâsi'nin Kaderi*"ne

benzetilir. “Sabahattin Eyuboğlu’ndan Kalanlar”, “Babası Rahmi Bey”, “Annesi: Lütiye Hanım” ilk bölümün son başlıklarıdır. Bu bölümün dikkat çeken yanlarından biri de Sabahattin Eyuboğlu’nun çeşitli mekânlarda yalnız veya dost ve akrabalarıyla çekilmiş fotoğraflarıyla zenginleştirilmesi olmuştur. Yazar farklı kaynaklardan edindiği bu görsellerle Eyuboğlu’nun çevresini somut bir şekilde okuyucuya sunmayı başarmıştır.

İkinci bölüm “Yazı Dünyası Fikir Hayatı” üst başlığı altındaki 6 bölümden oluşur. Çok çalışan, çok okuyan ve çok yazan bir yazar olduğu anlaşılan Sabahattin Eyuboğlu’nun pek çok süreli yayında yazısı olduğu ancak bunları kendi ölümünden sonra arkadaşlarının bir araya getirip kitaplaştırdığı belirtilir. Eyuboğlu’nun yakın arkadaşlarından biri olan Azra Erhat, onu “*Yazdığını bir daha okumayan*” (Türk, 2017: 153) bir yazar olarak tanımladığı öğrenilir. Edebiyat ve sanatın çeşitli dallarının yanında hayata ve insanlığa dair geniş konu yelpazesi bulunan Eyuboğlu’nun yazılarının türünü denemeler, eleştiriler ve tercümelemlerin oluşturduğu görülür. Halka yaklaşmayı kendisine ülkü edinmiş bir aydın olarak, yalın dil düşüncesi ile birlikte “Edebiyat Anlayışı”nda da bu düşüncesini desteklediği görülür. “*Sabahattin Eyuboğlu, Türk edebiyatına genel olarak bütüncül bakmış, geçmişi reddetmemekle birlikte yaşamla bağlantısı kopmayan yenilikçi bir Türk edebiyatını savunmuştur*” (Türk, 2017: 169) diyen yazar, onun “Türk Edebiyatına Bakışı”nı özetlemiştir. “Halkçılığı” ve “Çeviri Faaliyetleri” Eyuboğlu’nun aydın kişiliği hakkında dikkate değer bilgiler sunan diğer önemli bölümlerdir.

Son bölüm olan “Yazı ve Kitapları”nda oldukça doyurucu bir Sabahattin Eyuboğlu bibliyografyası yer alır. Sabahattin Eyuboğlu çalışmak isteyenler içinse 191-217 arasındaki 26 sayfalık bu bölüm daha da kıymetlenecektir. “Kitapları” başlığı altında eserlerinin künye bilgileri verildikten sonra “*Mavi ve Kara*”, “*Yunus Emre’ye Selâm ve Yunus Emre*”, “*Pir Sultan Abdal*”, “*Gökyüzü Mavi Kaldı*” ve “*Avrupa Resminde Gerçeklik Duygusu*” kitapları hakkında derinlemesine bilgiler verilir. “Yazı Çevirileri”nin altında çeşitli süreli yayınlarda yayımlanmış şiir ve diğer yazıları bulunurken, “*Kitap Çevirileri*” ve “*Tiyatro Çevirileri*” müstakil başlıklara ayrılmıştır. Yazar, Sabahattin Eyuboğlu’nun denemeleri içinse bir tablo oluşturmuştur. Yazının adı, tarih, dergi, kitap ve konu bilgilerinin yer aldığı bu “*Denemelerinin Tablosu*” Eyuboğlu’nun süreli yayın ve kitaplarda bulunan yazılarının bir dökümü olmuştur. “*Yazdığı Süreli Yayınlar*” alfabetik sıra gözetilerek verildikten sonra ise son olarak “*Kitapta Kullanılmayıp Süreli Yayınlarda Bulunan Yazıları*”n künye bilgileri okuyucuya sunulmuştur.

Çalışmanın “Sonuç” bölümünün ardından 29 sayfalık zengin bir kaynakça kısmı ve okuyucuya kolaylık sağlayacak olan bir dizin yer alır.

Sabahattin Eyuboğlu’nun halkçı ve Anadolu aydınlığıyla Türkiye’nin çağdaşlaşmasında kuvvetli bir ışık olduğunu anlatan çalışmasıyla Hatem

Türk, erken Cumhuriyet döneminin kurucu aydınlarından birinin biyografisini hazırlamıştır. Daha önce Toplumcu Türk şiirinin önemli isimlerinden biri olan Hasan Hüseyin Korkmazgil² ve Hisar topluluğunun dört kurucu isminden biri olan Nevzat Yalçın³ hakkında yapmış olduğu çalışmalarla adından söz ettiren Hatem Türk, Sabahattin Eyuboğlu'nu da geniş bir çerçeveye okuyucuya sunmaktadır. Hatem Türk ayrıca Eyuboğlu gibi çok yazmış ve yazıları dağınık bir şekilde çeşitli süreli yayınlarda bulunan yazılarını tespit ederek bir bütün halinde okuyucunun önüne sunmuştur. Sabahattin Eyuboğlu çalışmaları için öncelikli kaynaklardan olan çalışma, aynı zamanda Türkiye'nin çağdaşlaşma serüveni hakkında da bilgi vermektedir.

KAYNAKLAR

TÜRK, Hatem, *Bir Mavi Yolcu Sabahattin Eyuboğlu*, Trabzon 2017, Serander Yayınları.

TÜRK, Hatem, *Hasan Hüseyin Korkmazgil-Başkaldıran Dizeler*, Sivas 2014, Asitan Kitap.

HATEM Türk, *Bir Hisar Şairi Nevzat Yalçın, Hayatı-Sanatı-Eserleri*, Erzurum 2017, Fenomen.

---

² Hatem Türk, *Hasan Hüseyin Korkmazgil-Başkaldıran Dizeler*, Sivas 2014, Asitan Kitap.

³ Hatem Türk, *Bir Hisar Şairi Nevzat Yalçın, Hayatı-Sanatı-Eserleri*, Erzurum 2017, Fenomen.

